

<<ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ>>

ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ ՇԱՐԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՌԱՐԿԱ՝ ՆԶՊ

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ Գաբեգին Պապիկյան

ՄԱՐԶ՝ Արագածոտնի մարզ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ՝ Ռեյա –Թազայի Ա.Ավդալի անվան միջնակարգ

դպրոց

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.	ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
2.	ԳԼՈՒԽ 1. ՇԱՐԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ.....	4
3.	Ծավալուն և երթային շարք: Տողան և շարասույն	
4.	ՇԱՐՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ.....	6
5.	ԾԱՎԱԼՈՒՆ և ԵՐԹԱՅԻՆ ՇԱՐՔ: ՏՈՂԱՆ և ՇԱՐԱՍՈՒՑՆ	
6.	ԳԼՈՒԽ 2. ՇԱՐԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱԶԵՎԵՐ, ԴԱՐՁՈՒՄՆԵՐ ՏԵՂՈՒՄ ԵՎ ՇԱՐԺՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ.....	9
7.	ԳԼՈՒԽ 3. ՇԱՐԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱԶԵՎԵՐՆ ՈՒ ՇԱՐԺՈՒՄՆ ԱՌԱՆՑ ԶԵՆՔԻ.....	13
8.	Զինվորական ողջույնի կատարումն առանց զենքի.....	15
9.	ԶՈԿԻ ՇԱՐՔԵՐԸ. Զոկի ծավալուն և երթային շարքերը.....	16
10.	ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ	19
11.	ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	20

Ներածություն

Թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է նրանով, որ ՀՀ զինված ուժերի համագորային կանոնագրքերը ընդունվում են ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից, իսկ շարային կանոնադրությունը հաստատվում է ՀՀ պաշտպանության նախարարի հրամանով:

Շարային կանոնադրությունը հանդիսանում է զինծառայողների կարգապահության ամրապնդմանն ուղղված նորմատիվ-իրավական փաստաթուղթ:

Շարային կանոնադրությունը սահմանում է՝ շարքի տեսակները, նրա բաղկացուցիչ մասերը, շարային վարժաձևերն ու շարժումները զենքով և առանց զենքի, զինծառայողների պարտականությունները շարվելուց առաջ և հետո: զինվորական ողջույնի նշանակությունն ու կատարման կարգը, գորամասերի ու ստորաբաժանումների շարքե

հետիոտն կարգով ու մեքենաներով, պետին (հրամանատարին) մոտենալը և նրանից հեռանալը, շարային ստուգատեսի անցկացման կարգը:

Շարային կանոնադրության համապատասխան ՀՀ զինված ուժերում կազմակերպվում ու անցկացվում է շարային պատրաստությունը: Շարային պատրաստությունը հանդիսանում է մարտական պատրաստության բաղկացուցիչ մաս և ներագրում է զորքերի առօրյա և ընդհանուր գործունեությանը՝ կոփում է զինծառայողներին, կատարելագործում է նրանց շարային կեցվածքը, զարգացնում է դիտողականությունը, որոնք ամրապնդում են կարգապահության ամրապնդմանը:

Հետազոտության նպատակն է՝ Շարային պատրաստության առարկայի շրջանակներում զինծառայողները սովորում են ինչպես ճիշտ ու ներդաշնակ գործել ոչ միայն շարքում, այլև մարտական գործողությունների ժամանակ: Առանց շարային պատրաստության ճիշտ ուսուցման հնարավոր չէ ժամանակակից մարտում հասնել հստակ գործողությունների: Շարային վարժվածությունը ամրապնդում է

զինծառայողների կարգապահությունը, օգնում տիրապետելու տարբեր վարժաձևերի ու գործողությունների, ինչպես նաև ձեռք բերելու այնպիսի հմտություններ, որոնք անրաժեշտ են մարտավարական, կրակային, մասնագիտական պատրաստության և այլ առարկաների պարապմունքների համար:

ԳԼՈՒԽ 1

ՇԱՐԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

Զինվորականների մարտական պատրաստության, ուսուցման ու դաստիարակության կարևորագույն առարկաներից մեկը շարային պատրաստությունն է: Այն կազմակերպվում և անցկացվում է ՀՀ ԶՈՒ շարային կանոնադրությանը համապատասխան:

Շարային պատրաստությունը կոփում է առնականացնում է զինծառայողներին, նրանց մեջ դաստիարակում կարգապահության, զսպվածության զգացում, ձգվածություն, սովորեցնում է լինել կոկիկ և մաքուր հագնված, հմտորեն և ներդաշնակ գործել շարքում և մարտական գործողությունների ժամանակ:

Շարային պատրաստությունը սովորեցնում է՝

- շարքի տեսակները, նրա բաղկացուցիչ մասերը,
- շարային վարժաձևերն առանց զենքի և զենքոց,
- շարքից դուրս գալը և շարք վերադառնալը,
- զինվորական ողջույնի կատարման եղանակները,
- հրամաններ տալու և կատարելու կարգը,
- զինծառայողների պարտականությունները շարվելուց առաջ և շարքում:

Զինծառայողների, ստորաբաժանումների ու գորամասերի՝ շարային կանոնադրությամբ սահմանված դասավորությունը համատեղ գործողությունների համար՝ հետիոտն և մեքենայով, կոչվում է շարք:

Յուրաքանչյուր շարք ունի հետևյալ բաղկացուցիչ մասերը՝ ճակատ, թիկունք, թևեր, տարածություն, հեռավորություն, լայնություն և խորություն: Շարքում գտնվող զինծառայողների դիմային կողմը կոչվում է ճակատ: Շարքի ճակատի հակադիր կողմը կոչվում թիկունք: Շարքի աջ վերջավորությունը կոչվում է աջ թև, ձախ վերջավորությունը՝ ձախ թև: Շարքի դարձումների (աջդարձ, ձախդարձ, հետդարձ) ժամանակ թևերի անվանումները չեն փոխվում: Շարքի ճակատում զինծառայողների արմունկների միջև եղած արանքը կոչվում է տարածություն: Զինծառայողների, ստորաբաժանումների միջև դեպի խորքն ընկած արանքը կոչվում է հեռավորություն:

Շարքի թևերի միջև ընկած հեռավորությունը կոչվում է շարքի լայնություն: Առաջին վերջին տողաններում կանգնած զինծառայողների միջև եղած հեռավորությունը կոչվում է շարքի խորություն:

Ծավալուն և երթային շարք: Տողան և շարասույն

Շարքերն ըստ նշանակության լինում են ծավալուն և երթային:

Ծավալուն շարքը, որպես կանոն, շարվում է մեկ կամ երկու տողանով:

Մեկ գծի վրա, սահմանված տարածությամբ կողք կողքի շարված զինծառայողների շարքը կոչվում է տողան:

Ծավալուն շարքը կիրառվում է ստուգումների, ստուգատեսների, գորահանդեսների, շարային հաշվարկների ժամանակ և անհրաժեշտ այլ դեպքերում:

Երթային շարքը կիրառվում է ստորաբաժանումների շարժման համար և կազմված է շարասյուններից:

Միմյանց թիկունքում շարժված զինծառայողների և իրար հետև կանգնած ստորաբաժանումների շարքը կոչվում է շարասույն:

Եթերային շարքերը լինում են միաշարասյուն, երկարասյուն և այլն:

Երկտողան շարքում առաջին տողանի զինծառայողը և նրա թիկունքում կանգնած զինծառայողը կազմում են կարգ: Վերջին կարգը միշտ պետք է լինի լրիվ, ուստի երկտողան շարքի հետադարձի ժամանակ ոչ լրիվ կարգի զինծառայողն անցնում է առաջին տողան: Միատողան (երկտողան, եռատողան) շարքերը կարող են լինել խիտ կամ նոսր: Խիտ շարքում զինծառայողները տեղավորվում են կողք-կողքի՝ մեկը մյուսի արմունկից ձեռքի ավի լայնությամբ, իսկ նոսր շարքում ճակատով կանգնած զինծառայողների արմունկների միջև տարածությունը պետք է լինի մեկ քայլ կամ հրամանատարի նշած չափով (երկու, երեք քայլ և այլն):

Եթերային շարքով շարժվելիս շարքի առջևից գնացող զինծառայողը (մեքենան, ստորաբաժանումը) կոչվում է ուղղապահ, իսկ շարասյունը եզրափակող զինծառայողը (մեքենան, ստորաբաժանումը) կոչվում է վերջապահ:

Շարքի կառավարումը

Շարքերը կառավարվում են հրամանատարների (պետերի) հրամաներով ու կարգադրություններով: Հրամանները լինում են նախնական և կատարողական: Օրինակ՝ «Դասակ, քայլով-ՄԱՐՇ» հրամանում «Դասակ, քայլով»-ը նախնական հրամանն է, իսկ «ՄԱՐՇ»-ը՝ կատարողական: Հրամանները կարող են լինել նաև միայն կատարողական, այսինքն՝ հրամայական բառեր՝ «ԶԳԱՍՏ», «ՈՏՔԻ»:

Հրամանի կատարողական մասը՝ հրամայական բառերը, սովորաբար, գրվում են գլխատառերով:

Նախնական հրամանն արտասանվում է բարձրաձայն, հստակ, փոքր ինչ ձգելով, որպեսզի շարքում գտնվող զինձառայողները հասկանան, թե իրենցից ինչ գործողություն է պահանջվում: Լսելով նախնական հրամանը՝ զինձառայողներն ընդունում են շարային կեցվածք՝ երբ գտնվում են շարքում, անցնում են շարային քայլի՝ երբ գտնվում են շարժման մեջ: Շարքից դուրս գտնվելիս նրանք շրջվում են հրամանատարի (պետի) կողմը և ընդունում են շարային կեցվածք՝ պատրաստ լինելով կատարողական հրամանից հետո անմիջապես կատարել այդ գործողությունը:

Կատարողական հրամանը տրվում է մի փոքր դադարից հետո, բարձրաձայն, հատ- հատ և հստակ: Երբեմն անհրաժեշտություն է զգացվում չեղյալ հայտարարել հրամանը կամ դադարեցնել սկսած գործողությունը: Այս դեպքում տրվում է «ԹՈՂՆՆԵԼ» հրամանը, որով զինձառայողներն ընդունում են իրենց նախնական դիրքը:

Ստորաբաժանումները շարելու համար հրամանատարը տալիս է «ՇԱՐՎԻՐ» հրամանը՝ նշելով նաև շարվելու կարգը: Օրինակ՝ «Զոկ, միատողան- ՇԱՐՎԻՐ»:

Շարային կեցվածք

Շարային կեցվածքի ընդունումը զինվորական ծառայության այբուբենն է: Այն ծառայողին ուղեկցվում է զինվորական ծառայության գորակոչվելու առաջին օրվանից մինչև զորացրումը: Շարային կեցվածքի ընդունումը զինվորի մեջ

դաստիարակում է կուռ կարգապահություն, ուշադրություն,

կատարողականություն և այլ հատկանիշներ:

Շարային կեցվածք ընդունվում է «ԶԳԱ՝ՍՏ» կամ «ՇԱՐՎԻՐ» հրամաններով: Լսելով այդ հրամանները՝ զինծառայողն առանց լարվելու կանգնում է ուղիղ՝ ոտնաթաթերը բացելով թաթի լայնությամբ և հավասարեցնելով ճակատային գծի հետ: Օճկները պետք է լինեն ուղիղ, գլուխը՝ բարձր պահած, կուրծքը և մարմինը՝ մի փոքր առաջ տված: Ձեռքերը պետք է ցած իջեցնել ազդրերի կողքով այնպես, որ դաստակների ասիերը՝ կիսախուփ ծավված մատներով, հավեն ազդրերին: Կանոնադրությամբ սահմանված են շարային կեցվածք ընդունելու նաև այլ դեպքեր՝ Հայաստանի Հանրապետության պետական օրհներգի, զինվորական ողջույնի կատարման ժամանակ, զեկույց տալիս, կարգադրություններ անելիս և այլն:

Զինծառայողների պարտականությունները շարժվելուց առաջ և շարքում

Շարք կանգնելուց առաջ և շարքում գորամասերի (ստորաբաժանումների) հրամանատարներն ու բոլոր զինծառայողներն ունեն որոշակի, կանոնագրքերով, շարային կանոնադրությամբ և հրահանգներով ամրագրված իրենց պարտականությունները, որոնց անշեղ կատարումը յուրաքանչյուր զինծառայողի պարտքն է:

Նախքան շարք կանգնելը հրամանատարը նշում է շարվելու տեղը, ժամանակը, կարգը, համազգեստը, հանդերձանքը, տվյալ պահի համար անհրաժեշտ տեխնիկական ու տեխնիկական միջոցները, զինամթերքը, պաշտպանության անհատական միջոցները: Ստորաբաժանումը շարվելուց հետո ստուգում է դրանց առկայությունը, անձնակազմի արտաքին տեսքը, համազգեստի ու հանդերձանքի հարմարեցումը, փոխադրվող միջոցների ամրակապումը, անձնակազմի իմացությունը ազդանշանների, անվտանգության կանոնների մասին:

Զինծառայողը պարտավոր է՝

- գիտենալ իր տեղը շարքում և հրամանից հետո արագորեն զբաղեցնել այն,

- ստուգել իրեն ամրացված զենքի, ռազմական տեխնիկայի
- սարքինությունը,
սակրային գործիքների և այլ հանդերձանքի առկայությունն ու վիճակը,
- շարքում չխոսել, առանց հրամանատարի (պետի) թույլտվության
դուրս չգալ
շարքից ու չծխել,
- շարժման ընթացքում պահպանել կանոնադրությամբ կամ
հրամանատարի
կողմից սահմանված տարածությունն ու հեռավորությունը, ուշադիր
հետևել հրամանատարի հրամաններին ու ազդանշաններին:

ԳԼՈՒԽ 2.

ՇԱՐԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱԶԵՎԵՐ, ԴԱՐՁՈՒՄՆԵՐ ՏԵՂՈՒՄ ԵՎ ՇԱՐԺՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

Դարձումներ տեղում

Տեղում դարձումները զինծառայողները կատարում են ինչպես միայնակ, այնպես էլ ստորաբաժանումների կազմում:

Տեղում դարձումները կատարվում են «Ա՛ջ-ԴԱ՛ՐՁ» «Ձա՛խ- ԴԱ՛ՐՁ» և «Հե՛տ- ԴԱ՛ՐՁ» հրամաններով: Աջդարձ և ձախդարձ վարժաձևերը կատարվում են մեկ քառորդ շրջան դարձումով, իսկ հետադարձը՝ մեկ երկրորդ շրջան, ընդ որում, աջդարձը կատարվում է աջ ձեռքի կողմը՝ մարմնի ծանրությունը կենտրոնացնելով աջ կրունկի և ձախ ոտնաթաթի վրա, իսկ ձախդարձն ու հետադարձը՝ ձախ ձեռքի կողմը՝ ձախ կրունկի և աջ ոտնաթաթի վրա:

Բոլոր դարձումները կատարվում են երկու գործողությամբ (երկու հաշվով): Առաջին գործողություն՝ դարձում կատարել՝ պահպանելով իրանի ուղիղ դիրքը և, ծնկները չծալելով՝ մարմնի ծանրությունը փոխադրել առջևի ոտքի վրա, եկրորդ գործողություն՝ մյուս ոտքը ամենակարճ ճանապարհով դնել առջևի ոտքի մոտ

Շարժում առանց զենքի: Շարային քայլ

Շարժումը կատարվում է քայլով կամ վազքով:

Կանոնավոր քայլի չափսը 70-80 սմ է, արագությունը՝ 110-120քայլ մեկ րոպեում:

Կանոնավոր վազքի դեպքում քայլի չափսը 85-90 սմ է, շարժման արագությունը՝ 165-180 քայլ մեկ րոպեում:

Քայլը լինում է շարային և եթերային:

Շարային քայլը կիրառվում է հանդիսավոր երթով ստորաբաժանումների անցնելու, շարժման ընթացքում զինվորական ողջույնի կատարման ժամանակ, շարքից դուրս գալու և շարք վերադառնալու դեպքերում, հրամանատարին (պետին) մոտենալիս և նրանից հեռանալիս, շարային պարապունքների ընթացքում:

Շարժումը շարային քայլով սկսելու համար տրվում է «Շարային քայլ՝ վ-ՄԱ՛ՐՇ» հրամանը:

«Շարային քայլով» նախնական հրամանը լսելուն պես զինծառայողն իրանը մի փոքր առաջ է տալիս՝ մարմնի ծանրությունն առավելապես զգելով աջ ոտքի վրա և պահպանելով կայուն դիրք: «ՄԱ՛ՐՇ» կատարողական հրամանով ձախ ոտքի լրիվ քայլով սկսում է շարժումը՝ միաժամանակ ձախ ձեռքը տանելով հետ, իսկ աջը շարժելով առաջ:

Շարային քայլով շարժվելիս ձախ (աջ) ոտնաթաթը ձգված վիճակով կտրել գետնից 15-20 սմ բարձրությամբ և ամբողջ ներքանով պինդ դնելով գետնին՝ աջ (ձախ) թաթը միաժամանակ կտրել գետնից: Ձեռքերը, սկսած ուսերից, իրանի մոտով շարժել առաջ և արմունկը ծալել այնպես, որ դաստակը ձեռքի ափի լայնությամբ բարձրանա գոտու ճարմանդից վերև՝ մարմնից

ափաչափ հեռավորության վրա: Ձեռքը հետ տանելիս ձգել մինչև վերջ: Ձեռքի մատները պահել կիսախուփ: Շարժման ընթացքում գլուխը և իրանը պահել ուղիղ, նայել առաջ:

Եթերային քայլը կիրառվում է բոլոր այն դեպքերու, երբ շարային քայլով շարժվելու հրաման չկա:

Եթերային քայլով շարժման ժամանակ ոտնաթաթն առանց ձգելու ազատորեն մեկնել առաջ և գետնին դնել այնպես, ինչպես սովորական քայլի դեպքում: Ձեռքերն ազատորեն շարժել իրանի մոտով հետ ու առաջ:

Եթերային քայլով շարժվելիս, եթե տրվում է «ԶԳԱ՛Ս» հրամանը, զինծառայողներն անցնում են շարային քայլի, իսկ շարային քայլի ժամանակ

«ԱԶԱ՛Տ» հրամանով անցնում են եթերային քայլի:

Տեղում քայլելու համար տրվում է «Տեղում քայլո՛վ-ՄԱ՛ՐՇ» հրամանը, իսկ շարժման ընթացքում տեղում քայլի անցնելու համար տրվում է «ՏԵՂՈՒՄ» հրամանը:

«Տեղում քայլո՛վ-ՄԱ՛ՐՇ» հրամանով զինծառայողներն սկսում են քայլել տեղում՝ ոտքը բարձրացնելով 15-20 սմ և իջեցնելով այնպես, որ գետնին հպվի ոտնաթաթի առջևի մասը: Ձեռքերը շարժել քայլի տակտով:

Տեղում քայլելու ժամանակ «ՈւՂԻ՛Ղ» հրամանը տրվում է զինծառայողի ձախ ոտքը գետնին դնելու պահին, ապա աջ ոտքով կատարվում է ևս մի քայլ տեղում, որից հետո միայն սկսվում է շարժումը առաջ լրիվ քայլով:

Շարժումը դադարեցվում է «Կա՛նգ-Ա՛Ռ» հրամանով:

Ինչպես տեղում դարձումների ժամանակ, այնպես էլ շարժման ընթացքում դարձումներ կատարելու համար տրվում են նույն հրամանները՝ «Ա՛ջ-ԴԱ՛ՐՁ»,

«Զա՛խ-ԴԱ՛ՐՁ» և «Հե՛տ-ԴԱ՛ՐՁ»: Նախնական հրամանները՝ «Ա՛ջ», «Զա՛խ» և

«Հե՛տ» լսելուն պես զինծառայողը պատրաստվում է կատարել կատարողական

«ԴԱ՛ՐՁ» հրամանը: Աջդարձ կատարելու համար «ԴԱ՛ՐՁ» կատարողական

հրամանը տրվում է զինծառայողի աջ ոտքը գետնին դնելու հետ

միաժամանակ: Այդ հրամանը լսելուն պես զինծառայողը կատարում է ևս մեկ քայլ ձախ

ոտքով, ձախ ոտնաթաթի մատների վրա հենվելով՝ կատարում է մեկ քառորդ պտույտ աջ և

շարային քայլով շարժումը շարունակում նոր ուղղությամբ: Զախդարձ կատարելու

համար «ԴԱ՛ՐՁ» կատարողական հրամանը տրվում է զինծառայողի ձախ ոտքը

գետնին դնելու հետ միաժամանակ: Այդ հրամանը լսելուն պես զինծառայողը

կատարում է ևս մեկ քայլ աջ ոտքով, աջ ոտնաթաթի մատների

վրա հենվելով՝ դառնում է մեկ քառորդ պտույտ ձախ և շարային քայլով շարժումը

շարունակում նոր ուղղությամբ:

Հետադարձ կատարելու համար «ԴԱ՛ՐՁ» կատարողական հրամանը տրվում է

զինծառայողի աջ ոտքը գետնին դնելու հետ միաժամանակ: Այդ հրամանը լսելուն պես

զինծառայողը կատարում է կես քայլ՝ ոտքը դնելով փոքր-ինչ ձախ:

Ապա հենվում է երկու ոտնաթաթերի մատների վրա, մեկ երկրորդ պտույտ կտրուկ շրջադարձ է կատարում և ձախ ոտքով շարային քայլով շարժումը շարունակում նոր ուղղությամբ:

«ԴԱՐՁ» կատարողական հրամանից հետո աջդարձը և ձախդարձը կատարվում են երկու հաշվով, իսկ հետդարձը՝ երեք հաշվով:

Դարձումների ժամանակ ձեռքերի շարժումները կատարվում են համաչափ: Հետադարձի ժամանակ հատուկ ուշադրություն է դարձնում կտրուկ շրջադարձի և ձեռքերի շարժումների վրա: «Երկու» հաշվի դեպքում, երբ աջ ոտքը տարվի կես քայլ առաջ և մի փոքր ձախ, այդ պահին պետք է ձախ ձեռքը տանել առաջ, իսկ աջը՝

հետ: Հենց որ աջ ոտքը հենվի ոտնաթաթի մատների վրա, շարունակելով ձեռքերի համաչափ շարժումը, կատարել կտրուկ շրջադարձ: «Երեք» հաշվի ժամանակ աջ ձեռքը շաժել առաջ, իսկ ձախը՝ հետ:

ԳԼՈՒԽ 3
ՇԱՐՄԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱԶԵՎԵՐՆ ՈՒ ՇԱՐԺՈՒՄՆ ԱՌԱՆՑ ԶԵՆՔԻ

Դարձումներ շարժման ժամանակ

Ինչպես տեղում դարձումների ժամանակ, այնպես էլ շարժման ընթացքում դարձումներ կատարելու համար տրվում են նույն հրամանները՝ «Ա՛ջ -ԴԱ՛ՐՁ», «Չա՛խ -ԴԱ՛ՐՁ» և «Հե՛տ -ԴԱ՛ՐՁ»:

Աջդարձ կատարելու համար «ԴԱ՛ՐՁ» կատարողական հրամանը տրվում է զինծառայողի աջ ոտքը գետնին դնելու հետ միաժամանակ: Այդ հրամանը լսելուն պես զինծառայողը կատարում է ևս մեկ քայլ ձախ ոտքով, ձախ ոտնաթաթի մատների վրա հենվելով կատարում է մեկ քառորդ պտույտ աջ և շարային քայլով շարժումը շարունակում նոր ուղղությամբ:

Ձախդարձ կատարելու համար «ԴԱ՛ՐՁ» կատարողական հրամանը տրվում է զինծառայողի ձախ ոտքը գետնին դնելու հետ միաժամանակ: Այդ հրամանը լսելուն պես զինծառայողը կատարում է ևս մեկ քայլ աջ ոտքով, աջ ոտնաթաթի մատների վրա հենվելով՝ դառնում է մեկ քառորդ պտույտ ձախ և շարային քայլով շարժումը շարունակում նոր ուղղությամբ:

Հետադարձ կատարելու համար «ԴԱ՛ՐՁ» կատարողական հրամանը տրվում է զինծառայողի աջ ոտքը գետնին դնելու հետ միաժամանակ: Այդ հրամանը լսելուն պես զինծառայողը կատարում է ևս երկու քայլ՝ ձախ և աջ ոտքերով, ընդ որում աջով կատարում է կես քայլ՝ ոտքը դնելով փոքր-ինչ ձախ: Ապա հենվում է երկու ոտնաթաթերի մատների վրա, մեկ երկրորդ պտույտ կտրուկ շրջադարձ է կատարում և շարային քայլով շարժումը շարունակում նոր ուղղությամբ:

«ԴԱ՛ՐՁ» կատարողական հրամանից հետո աջդարձը և ձախդարձը կատարվում են երկու հաշվով, իսկ հետդարձը՝ երեք հաշվով:

Հետադարձի ժամանակ հատուկ ուշադրություն է դարձնում կտրուկ շրջադարձի և ձեռքերի շարժումների վրա: «Երկու» հաշվի դեպքում, երբ աջ ոտքը տարվի կես քայլ ձախի առաջ, այդ պահին պետք է ձախ ձեռքը տանել առաջ, իսկ աջը՝ հետ: Հենց որ աջ ոտքը հենվի ոտնաթաթի մատների վրա, երկու ձեռքն էլ իջեցնել ցած՝

իրանին հենված, այդ վիճակում պահել կտրուկ շրջադարձի պահին: «Երեք» հաշվի ժամանակ աջ ձեռքը շաժել առաջ, իսկ ձախը՝ հետ:

Շարքից դուրս գալը և շարք վերադառնալը

Շարքից դուրս գալու համար զինծառայողին տրվում է հետևյալ հրամանը՝

«Շարքային Պողոսյան, շարքից դուրս գալ երկու (երեք և այլն) քայլ»:

Զինծառայողը, լսելով իր ազգանունը, պատասխանում է՝ «Ես եմ», իսկ շարքից դուրս գալու դեպքում պատասխանում է՝ «Լսում եմ»: Այնուհետև, շարքային քայլով դուրս է գալիս շարքից՝ նշված քայլերի քանակը հաշվելով առաջին տողանից, կանգնում է դեմքով շրջվում դեպի շարքը: Եթե զինծառայողը դուրս է գալիս երկրորդ տողանից, ապա նա աջ ձեռքը թեթևակիորեն դնում է իր առջև կանգնած զինծառայողի ուսին, որը մի քայլ առաջ է գալիս և աջ ոտքը առանց ձախին մոտեցնելու՝ տանում է մի քայլ դեպի աջ, ձախ ոտքը միացնում աջին, շարքից դուրս գալու հնարավորություն է տալիս հետևի զինծառայողին, այնուհետև կանգնում է իր տեղում: Առաջին տողանից զինծառայողի դուրս գալուց հետո այդ տեղը զբաղեցնում է երկրորդ տողանում նրա հետևում կանգնած զինծառայողը: Երկշարասույն, եռաշարասույն (քառաշարասույն) շարքից զինծառայողը դուրս է գալիս մոտակա թևի կողմը: Դրա համար նա կատարում է աջդարձ (ձախդարձ), իսկ նրա կողքին կանգնած զինծառայողը աջ (ձախ) ոտքով մեկ քայլ է անում դեպի աջ (ձախ) կողմը և, առանց ձախ (աջ) ոտքը մյուս ոտքի մոտ դնելու, մի քայլ հետ է գնում, ոտքերը միացնելով իրարը՝ զինծառայողին շարքից դուրս գալու հնարավորություն է տալիս, այնուհետև կանգնում է իր տեղում: Դուրս եկողը պետք է կարճ ճանապարհով շար-վի դեպի շարքի մեջտեղը և շարժման ժամանակ կատարի դարձում:

Շարք վերադառնալու համար զինծառայողին տրվում է հետևյալ հրամանը՝

«Շարքային Պողոսյան, կանգնե՛լ շարք» կամ ուղղակի «Կանգնե՛լ շարք»:

«Շարքային Պողոսյան» հրամանով նա դեմքով շրջվում է դեպի պետը և պատասխանում է՝ «Ես եմ», իսկ «Կանգնե՛լ շարք» հրամանով ձեռքը մոտեցնում է գլխարկին և պատասխանում է «Լսում եմ» ապա շրջվում է շարժման կողմը, առաջին քայլի հետ միաժամանակ իջեցնում ձեռքը, շարքային քայլով կանգնում իր տեղում:

Զինվորական ողջույնի կատարումն առանց զենքի

Մենք 8-րդ դասարանում խոսել ենք զինվորական ողջույնի էության մասին, թե ե՞րբ է այն տրվում, ո՞վ է առաջինը ողջունում, ե՞րբ և որտե՞ղ զինվորական ողջույն չի տրվում: Զինվորական ողջույնը կատարվում է ՀՀ ԶՈՒ շարային կանոնադրության պահանջների համապատասխան:

Զինվորական ողջույնի կատարումը տեղում:Բոլոր դեպքերում զինվորական ողջույնը կատարվում է կտրուկ և ձգված՝ ճշտորեն պահպանելով շարային կեցվածքի ու շարժման կանոնները:Երբ զինծառայողը գտնվում է շարքից դուրս է առանց գլխարկի է, նա զինվորական ողջույնի համար պետից (ավագից) երեք-չորս քայլ հեռավորության վրա պետք է շրջվի պետի կողմը, ընդունի շարային կեցվածք, նայի նրա դեմքին և գլուխը շրջի նրա շարժման ուղղությամբ:

Եթե զինծառայողը գլխարկով է, ապա,բացի դրանից, նա աջ ձեռքը մոտեցնում է գլխարկին այնպես, որ մատները լինեն իրար կպած,ափը՝ ուղիղ, միջամատը հավի գլխարկի ներքին եզրին, իսկ արմունկը լինի ուսի բարձրությամբ:Գլուխը պետի(ավագի) կողմը շրջելիս ձեռքի դիրքը մնում է անփոփոխ:

Երբ պետը անցնում է ողջունող զինծառայողի մոտից, ողջույնը դադարեցվում է՝ զինծառայողը գլուխն ուղղում է և, միաժամանակ, իջեցնում ձեռքը:

Զինվորական ողջույնի կատարումը շարժման ընթացքում :Երբ զինծառայողը գտնվում է շարքից դուրս և առանց գլխարկի է, նա զինվորական ողջույնի համար պետից 3-4 քայլ հեռավորության վրա, ոտքը գետին դնելու հետ մեկտեղ, դադարեցնում է ձեռքերի շարժումը, գլուխը շրջում է պետի կողմը և, շարունակելով քայլել, նայում է նրա դեմքին:Պետի մոտով անցնելուց հետո գլուխն ուղղում է և շարունակում ձեռքերի շարժումը:

Երբ զինծառայողը գլխարկով է, նա ոտքը գետին դնելու հետ միաժամանակ գլուխը պետք է շրջի պետի կողմը,աջ ձեռքը մոտեցնի գլխարկին,ձախ ձեռքը հպելովկողքին՝ նայի պետի դեմքին: Պետի մոտով անցնելուց հետո ձախ ոտքը գետնին դնելու հետ միաժամանակ գլուխն ուղղում է, աջ ձեռքը իջեցնում ցած և

շարունակում է շարժումը: Պետից առաջ անցնելու դեպքում զինվորական ողջույնը կատարվում է անցնելու քայլի հետ միաժամանակ: Երկրորդ քայլի հետ զինծառայողը գլուխը պահում է ուղիղ, աջ ձեռքը իջեցնում ցած:

Եթե պետը անցնում է մեքենայով, ապա զինծառայողը կանգնում է, շրջվում դեմքով դեպի պետի կողմը և ձեռքը հպում գլխարկին:

Եթե զինծառայողի ձեռքերն զբաղված են, զինվորական ողջույնը կատարվում է գլուխը շրջելով պետի կողմը: Եթե զինծառայողը զբոսնում է աղջկա հետ, ապա ինքը պետք է գտնվի նրա աջ կողմում, որպեսզի զինվորական ողջույնի կատարման համար կարողանա բարձրացնել աջ ձեռքը:

ՋՈՎԻ ՇԱՐՔԵՐԸ

Ջոկի ծավալուն և եթերային շարքերը

Ջոկը գործում է ծավալուն (միատողան կամ երկտողան) և եթերային (միաշարասյուն կամ երկշարասյուն) շարքով:

Ջոկի շարժումը միատողան (երկտողան) կատարվում է՝ «Ջո՛կ, միատողան (երկտողան) -ՇԱՐՎԻ՛Ր» հրամանով:

Այդ հրամանով զինծառայողները շարվում են հրամանատարից դեպի ձախ՝ կանոնադրությամբ սահմանված տարածությամբ և հեռավորությամբ:

Յուրաքանչյուր տողանում ոտնաթաթերի ծայրերը դրվում են մեկ ուղիղ գծի վրա:

Ջոկը տեղում միաշարասյուն (երկշարասյուն) շարելու համար տրվում է «Ջո՛կ, միաշարասյուն (երկշարասյուն)-ՇԱՐՎԻ՛Ր» հրամանը:

Ջոկի շարժումը սկսվում է՝ «Ջո՛կ, քայլով» (շարային քայլով, վազքով)-ՄԱՐՇ» հրամանով:

Հրամանի կատարողական մասով բոլոր զինծառայողները միաժամանակ ձախ ոտքով սկսում են շարժումը՝ ընթացքում պահպանելով ուղղությունը, տարածությունն ու հեռավորությունը:

Ջոկի շարժումը դադարեցվում է՝ «Ջո՛կ, կանգ -Ա՛Ր» հրամանով:

«Ջո՛կ-ՑՐՎԵ՛Ն, հրամանով զինծառայողները դուրս են գալիս շարքից:

Ջոկի շարքի նոսրացումը և խտացումը

Տեղում շարքի նոսրացումը կատարվում է՝ «Ջոկ, աջ (ձախ, կենտրոնից) այսքան քայլով-ՆՈՍԲԱՅԻՐ (վազքով-ՆՈՍԲԱՅԻՐ)» հրամանով: Հրամանի կատարողական մասով բոլոր զինծառայողները, բացի նրանից, որից կատարվում է նոսրացումը, շրջվում են նշված ուղղությամբ, ոտքը գետին դնելու հետ միաժամանակ գլուխը շրջում դեպի շարքի ճակատի կողմը, որից հետո արագացված կիսաքայլերով (վազքով) շարժվում են՝ նայելով հետևից եկող զինծառայողներին, չկտրվելով նրանցից: Հետևից գնացողի կանգնելուց հետո ամեն մեկը կատարում է մեկ քայլ կամ որքան պահանջվում է հրամանով, և շրջվում դեպի շարքի ճակատի կողմը: Կենտրոնից նոսրացման դեպքում նշվում է այդ տեղում կանգնած զինծառայողի ազգանունը: Զինծառայողը, լսելով իր ազգանունը, պատասխանում է՝ «Ե՛ս եմ», ձախ ձեռքը մեկնում առաջ, իսկ հետո թողնում այն: Ջոկի հավասարման դեպքում տարածությունը պահպանվում է: Տեղում ջոկի խտացումը կատարվում է՝ «Ջոկ, աջ (ձախ, դեպի կենտրոն) - ԽՏԱՅԻՐ (վազքով-ԽՏԱՅԻՐ)» հրամանով: Հրամանի կատարողական մասով բոլոր զինծառայողները, բացի նրանից, ում կողմը նշված է խտանալ, շրջվում են դեպի խտացման կողմը, որից հետո արագացված քայլով (վազքով) խտանում են մինչև սահմանված տարածություն և ինքնուրույն կանգնում ու շրջվում են դեպի շարքի ճակատը:

Ջոկի վերադասավորումը

Ջոկի վերադասավորումը միատողան շարքից երկտողան շարքի կատարվում է՝ «Ջոկ, մեկից երկու-ՀԱՇՎԻՐ» հրամանով: Հաշվարկը սկսվում է աջ թևից: Այդ դեպքում յուրաքանչյուր զինծառայող արագորեն գլուխը շրջում է դեպի իրենից ձախ կանգնած զինծառայողը, ասում է իր համարը և արագ գլուխն ուղղում: Ձախթևային գլուխը չի շրջում: Ջոկի ընդհանուր հաշվարկը կատարվում է՝ «Ջոկ, հերթով-ՀԱՇՎԻՐ» հրամանով՝ նույն կանոններով: Երկտողան շարքում երկրորդ տողանի ձախթևայինը հաշվարկի ավարտից հետո զեկուցում է՝ «Ոչ լրիվ» կամ «Լրիվ»:

Ջոկի վերադասավորումը տեղում միատողան շարքից երկտողան շարքի կատարվում է՝

«Ջո՛կ, երկտողան - ՀԱՇՎԻՐ» հրամանով: Հրամանի կատարողական մասով զինձառայողների երկրորդ հրամանները «մեկ» հաշվով ձախ ոտքով կատարում են մի քայլ հետ, «երկու» հաշվով՝ աջ ոտքը տանում հետ և մի քայլ աջ,

«երեք» հաշվով ձախ ոտքը միացնում են աջին:

Տեղում ջոկի վերադասավորումը խտացված երկտողան շարքից միատողան շարքի կատարվում է հետևյալ կերպ. ջոկը նախօրոք բացազատվում է մի քայլ, որից հետո «Ջո՛կ, միատողան-ՇԱՐՎԻՐ» հրամանով երկրորդ հրամանները դուրս են գալիս առաջին տողանի գիծ՝ «մեկ» հաշվով ձախ ոտքով կատարելով մեկ քայլ ձախ,

«երկու» հաշվով աջ ոտքով մի քայլ առաջ, «երեք» հաշվով ձախ ոտքը միացնում են աջին:

Ջոկի վերադասավորումը ծավալուն շարքից շարասյան կատարվում է ջոկի աջդարձումով՝ «Ջո՛կ, աջ -ԴԱՐՁ» հրամանով:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Շարային վարժվածությունը ամրապնդում է զինծառայողների կարգապահությունը, օգնում տիրապետելու տարբեր վարժաձևերի ու գործողությունների, ինչպես նաև ձեռք բերելու այնպիսի հմտություններ, որոնք անրաժեշտ են մարտավարական, կրակային, մասնագիտական պատրաստության և այլ առարկաների պարապմունքների համար:

Դպրոցում պետք է համագործակցել Ֆիզկուլտուրայի ուսուցիչների հետ ,որպեսզի կարողանանք նգպ առարկայի դասին դասավանդենք շարային վարժություններ:

Շարային վարժություններն ուսուցանվում են հանրակրթական դպրոցներում առաջին դասարանից:Նգպ առարկային շրջանակներում սովորողները սկսում են 8-րդ դասարանից՝ունենալով արդեն իսկ մշակված շարժումների հսկայական բազա:Եթե Նգպ առարկայի ուսուցիչը հետևողական է լինում և երբեմն համագործակցում ու ցուցումներ է տալիս ֆիզկուլտուրայի ուսուցչներին ,ապա 8-րդ դասարանում աշակերտը շատ արագ յուրացնում ուսուցանվող նյութը:

Հետագոտությանս մեջ ներկայացրել եմ նգպ առարկայի մեջ ներառված շարային գրեթե բոլոր վարժությունների ուսումնասիրությունը,դրանց կատարման կարգը և հրամանները:

Շարային վարժաձևերի ուսուցանումը հանրակրթական դպրոցներում հնարավոր է միայն ֆիզկուլտուրա և նգպ առարկաների ուսուցիչների մշտական համագործակցության շնորհիվ և իգուր չէ ,որ ֆիզկուլտուրա և նգպ առարկաները հանդես են գալիս մեկ ուսումնական բնագավառի տեսքով,այն է՝ ռազմաֆիզիկական կրթություն:

Գրականության ցանկ

1. Դասագիրք ձեռնարկ ՆԶՊ 8, 9, 10.11-րդ դասարաններ
2. Համացանց (google) <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=364>
https://hy.wikipedia.org/wiki/%D5%87%D5%A1%D6%80%D5%A1%D5%B5%D5%AB%D5%B6_%D5%AF%D5%A5%D6%81%D5%BE%D5%A1%D5%AE%D6%84
3. Շարային կանոնադրություն